

KRISTILLISDEMOKRAATTIEN
MAAHANMUUTTOPOLIITTINEN
OHJELMA 2016

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKAA.

Kristillisdemokraattien 28.-29.8.2015 Savonlinnassa kokoontunut puoluekokous päätti, että puolueen maahanmuuttopoliittinen ohjelma uusitaan nopealla aikataululla. Edellinen maahanmuuttopoliittinen ohjelma oli julkaistu vuonna 2011. Puoluehallitus valitsi ohjelmaa valmistelevan työryhmän puheenjohtajaksi entisen maahanmuuttoasioista vastanneen sisäministerin, kansanedustaja Päivi Räsänen sekä sihteeriksi eduskuntaryhmän poliittisen sihteerin Sonja Falkin, joka toimi edellisen hallituskauden loppupuolen myös maahanmuuttoasioista vastaavana ministerin erityisavustajana.

Ohjelmatyön tueksi koottiin tiivis työryhmä sekä laaja maahanmuuttopoliittinen asiantuntijapaneeli, joka toimi ohjelman idea- ja palauteryhmänä. Lisäksi 28.11.2015 Vantaalla pidettiin Kristillisdemokraattien maahanmuuttopoliittinen seminaari, jonka antia hyödynnettiin ohjelmatyössä. Maahanmuuttopoliittinen ohjelma hyväksyttiin puoluehallituksen kokouksessa 30.1.2016 Kouvolassa.

Toivon, että Kristillisdemokraattien maahanmuuttopoliittinen ohjelma toimii rakentavana, maltillisena ja uusia ratkaisuja innoittavana puheenvuorona vilkkaana käyvässä maahanmuuttokeskustelussa.

Työryhmän puolesta,

Päivi Räsänen

Maahanmuuttopoliittisen työryhmän puheenjohtaja

1. Johdanto - Mitä on kristillisdemokraattinen maahanmuuttopoliittinen?	4
2. Maahanmuutto on monimuotoista.	6
2.1. Kasvava muuttoliike on ajan ilmiö.	6
2.2. Tavoitteena monikulttuurinen työelämä.	8
2.3. Ulkomaalaiset opiskelijat ovat hyödyntämätön mahdollisuus.	9
2.4. Maahanmuutto, väestö- ja työllisyyspolitiikka.	10
2.5. Kansainvälinen suojelu on kohdistettava kipeimmin apua tarvitseville..	11
2.6. Perheenyhdistäminen.	12
2.7. Suomen EU-politiikan painopisteet maahanmuutossa.	13
3. Maahanmuuton lieveilmiöt ja niiden torjunta.	15
3.1. Maastapoistaminen, maahantulokielto ja karkotus.	15
3.2. Ihmiskaupan torjunta ja uhrien auttaminen.	16
3.3. Radikalisoituminen ja rikokset	17
3.4. Rasismi, viharikollisuus ja syrjintä.	18
4. Islamin haaste.	19
5. Kotouttaminen.	21
5.1. Turvapaikanhakijoiden kotouttaminen.	22
5.2. Koulutus on kotouttamisen ytimessä.	23
5.3. Työ on kotouttamisen päämäärä.	25
5.4. Kansalaisyhteiskunta kotouttajana - Miten meistä tulee me?.....	26
6. Keskeinen sanasto.....	28

1. Johdanto

Mitä on kristillisdemokraattinen maahanmuuttopolitiikka?

Aina vuoteen 2015 saakka maahanmuutto oli aihe, johon koskemista moni vältteli politiikassa sen vaikeuden ja monimutkaisuuden vuoksi. Pakolaiskriisin myötä kasvaneen muuttoliikkeen vaikutukset yhteiskuntaamme ovat niin rajuja, että aihe on noussut pöydälle pyytämättä ja yllättäen.

Maahanmuutto koskettaa läpileikkaavasti koko yhteiskuntaa ja sen jokaista sektoria. Yksinkertaistukset ja kärjistyksen eivät tee asialle oikeutta. Maahanmuuttopolitiikka ei voi olla vain ”kyllä” tai ”ei”, vaan sen on kyettävä vastaamaan kysymykseen: ”Miten?” Vaihtoehtoja ja ratkaisuja tosiasioiden pohjalta tarjoava keskustelu maahanmuuttopolitiikasta on ollut maassamme vähäistä ilmiön merkittävyyteen nähden. Kristillisdemokraatit haastavat muut poliittiset puolueet lisäämään maahanmuuttopoliittista osaamistaan ja tarjoamaan mielipiteiden sijasta ratkaisuja esiin tulleisiin ongelmiin. Tarvitsemme maahanmuuttopoliittiset talkoot koko puoluekenttään, jotta pääsemme rakentamaan keskusteluun ja tosiasioihin pohjautuvaan päätöksentekoon.

Kristillisdemokraatit kannattavat inhimillistä mutta hallittua maahanmuuttopolitiikkaa. Jokaisen ihmisyksilön yhtäläinen ja ehdoton ihmisarvo on meille kaikkein keskeisin arvo, ja siksi emme hyväksy rasismia, syrjintää tai minkään ihmisryhmän ihmisoikeuksien epäämistä. Puolustamme yhtäläisiä perusoikeuksia. Tämän arvoperustamme pohjalta teemme maahanmuuttopolitiikkaa. Korostamme, että jokainen ihminen on kohdattava ihmisenä ja avuntarvitsijaa on autettava.

Ihmis- ja perusoikeudet on turvattava myös kantaväestölle ja siksi on pidettävä huoli maan sisäisestä turvallisuudesta ja vakaudesta. Suomella on oltava mahdollisuus kontrolloida, keitä maahamme tulee. Hallitsematon maahantulo on saatava loppumaan. Viranomaisilla on oltava keinot taata, ettei maahan-tulijoista muodostu uhkaa kantaväestölle tai toisille maahanmuuttajille. Siksi kristillisdemokraatit puhuvat koordinoitua auttamisen puolesta. Luotamme suomalaisen viranomaistyöhön ja vaadimme riittävien resurssien osoittamista kasvaneen turvapaikanhakijamäärän luomiin haasteisiin vastaamiseen.

Rintarinnan hyvän viranomaistyön kanssa toimii maassamme niin sanottu kansalaisyhteiskunta, kolmas sektori, jonka merkitystä maamme kriisinkestävyydelle korostamme. Arvostamme ja tuemme järjestökentän aktiivista panosta pakolaiskriisin hoitamisessa. Lisäksi muistutamme, että niin kansainvälisen

suojelun, perhesyiden kuin työn ja opiskelun vuoksi tulleet tarvitsevat yhteyttä tavallisiin suomalaisiin kotoutuakseen ja integroituakseen yhteiskuntaamme. On ratkaisevan tärkeää, että otamme maahanmuuttajat aktiivisesti mukaan kantasuomalaisten yhteisöihin. Järjestöillä ja seurakunnilla on tässä keskeinen rooli.

Kotouttamisessa korostamme kielikoulutuksen, työn, opiskelun ja yrittäjyyden merkitystä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä kotona lapsiaan hoitavien äitien tavoittamiseen yhteisöihin ja koulutuksen piiriin. Äidit ovat keskeisessä roolissa lasten ja perheiden sopeutumisessa uuteen elinympäristöön. Toinen kotouttamisen painopiste on maahanmuuttajien koulutuksen ja ammatillisen osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen esimerkiksi luomalla koulutusohjelmia ammattipätevyyden toteamiseksi tai päivittämiseksi maamme standardien ja muiden vaatimusten edellyttämälle tasolle.

Kristillisdemokraatit haastavat suomalaiset kasvamaan lähimmäisyydessä niin, että maahanmuuttajat hyväksytään luopumatta omien perinteidemme ja arvojemme kunnioittamisesta. Maamme kulttuuri ja arvot perustuvat läntiseen kristilliseen, eurooppalaiseen traditioon. Tätä kulttuuriperintöä on vaalittava myös päiväkotien ja koulujen kasvatustyössä. Omien juurien tunteminen ja arvostaminen antavat vakaan pohjan, jolta voi turvallisesti kohdata ihmisiä erilaisista kulttuureista.

Miten vastaamme globaaliin pakolaisongelmaan? Inhimillinen ja hallittu pakolaispolitiikka merkitsee kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistamista joka tasolla: kunnissa, Suomessa, Euroopassa ja kansainvälisessä yhteisössä. Kannatamme pakolaiskiintiön merkittävää kasvattamista sekä aktiivista toimintaa EU:ssa kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistamiseksi kaikissa jäsenmaissa. Samalla korostamme kansainvälisen yhteisön vastuuta auttaa kaikkein suurimmassa häädässä olevia ja vaadimme varmistamaan, että kriisialueilla myös uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat saavat pakolaisstatuksen ja suojaa pakolaisleireiltä.

Pakolaisuuden ja muiden globaalien kriisien ennaltaehkäisemiseksi apua on kohdistettava lähtömaihin ja kriisimaiden lähialueille panostamalla kehitysyhteistyöhön, kriisinhallintaan ja demokratiakasvatukseen. Kehitysyhteistyön määrärahojen leikkaus vuoden 2016 alusta lähtien kohdistui erityisesti kansalaisjärjestöjen työhön. Leikkauksella heikennettiin auttamisen mahdollisuuksia siellä, missä auttaminen olisi ollut helpointa ja kustannustehokkainta. Viime kädessä pakolaisongelma ratkeaa vain luomalla pysyvä rauha konfliktin osapuolten välille ja vahvistamalla yhteiskunnan demokraattisia rakenteita. Tahdomme vahvistaa Suomen roolia konfliktien ratkaisijana ja rauhanrakentajana maailmalla.

PAINOPISTEET:

- Kunnioitamme ihmis- ja perusoikeuksia.
- Maahanmuuton hallittavuudesta ja Suomen sisäisestä turvallisuudesta on huolehdittava.
- Korostamme kansalaisyhteiskunnan roolia kotouttamisessa ja kriisinkestävyydessä.
- Kotouttamisessa panostettava kielikoulutukseen, osaamisen hyödyntämiseen sekä kotiäitien tavoittamiseen.
- Lisäämme maahanmuuton hallittavuutta ja inhimillisyyttä.
- Panostamme kehitysyhteistyöhön sekä kiintiöpakolaisjärjestelmää globaalien kriisien ennaltaehkäisemiseksi ja kriisialueiden ihmisten auttamiseksi.
- Kunnioitamme ja vaalimme omaa kulttuuriperintöämme ja osoitamme aktiivista lähimmäisyyttä Suomeen muuttaneille.

2. Maahanmuutto on monimuotoista

2.1. Kasvava muuttoliike on ajan ilmiö

Maahamme suuntautuvan muuttoliikkeen kasvu on suurimpia viimeisen parin vuosikymmenen aikana tapahtuneita muutoksia yhteiskunnassamme. Suomi oli pitkään maa, josta muutettiin ulkomaille työn ja leivän perässä tai sotaa pakoon Ruotsiin, Saksaan ja aina Pohjois-Amerikkaan ja Australiaan saakka. Historiallinen poikkeus oli Venäjän vallankumouksen jälkeinen aika, jolloin Suomeen muutti yli 30 000 venäläistä pakolaista. Edellinen pakolaiskriisi on Suomessa koettu siis vuonna 1922. Maan sisäisessä pakolaisuudessa suurimmat haasteet koettiin vuonna 1944, kun 430 000 evakkoa Karjalasta, Petsamosta, Sallasta ja Kuusamosta asutettiin eri puolille maata. Luku vastasi 11 prosenttia silloisesta väestöstä. Vasta 1990-luvulta lähtien Suomeen on alkanut suuntautua merkittävää muuttovirtaa, joka alkoi inkerinsuomalaisen paluumuutolla.

Maamme ulkomaalaisväestö on kaksinkertaistunut 2000-luvulla ja kasvaa yhä. Vuonna 2014 maassamme asui pysyvästi 221 900 ulkomaan kansalaista, joista suurin osa Viron ja Venäjän kansalaisia.

Suomen väestömäärä kasvaa maahanmuuton ja pidentyneen elinajan seurauksena. Syntyneiden ikäluokkien koko pienenee ja työikäisten määrä vähenee vuosi vuodelta. Maahanmuuttajien ikärakenne on väestörakenteen kehityksen

kannalta suotuisa, sillä heistä suurin osa on työikäisiä. Huoltosuhteen korjaajaksi maahanmuutto käy niiltä osin kuin maahanmuuttajat onnistuvat työllistymään. Edelleen maahanmuuttajien työttömyys on kantaväestöä yleisempää. Noin viidesosa maahanmuuttajista on työttömänä ja sama osuus maahanmuuttajanuorista syrjäytynyt.

Vuoden 2015 kesä oli käännekohta Suomeen suuntautuvassa muuttoliikkeessä, kun Euroopan pakolaiskriisi rantautui maahamme. Kuinka pysyvästä muutoksesta on kyse, on mahdotonta vielä tässä vaiheessa arvioida. Varmaa on vain se, että suuretkin muutokset voivat myös tulevaisuudessa tapahtua nopeasti ja että niihin on varauduttava.

Maapallo on käynyt pieneksi: viestit ja ihmiset kulkevat nopeasti maapallon laidalta toiselle. Euroopan Unionin vapaan liikkuvuuden ihanteen toteuttaminen Schengen-alueen puitteissa lisää entisestään ihmisten liikkumista laajalla maantieteellisellä alueella. Euroopan lähialueiden pitkittyneet kriisit Syyriassa ja Pohjois-Afrikassa sekä heikkojen tai romahtaneiden valtioiden ketjut muodostavat yhdessä historiallisen laajan alueen, jolla ihmisvirrat ovat voineet melko vapaasti liikkua kasvaen jo kansainvaelluksen mittakaavoihin.

Ihmisten liikkuminen maasta toiseen on myös maailmanlaajuisesti tarkasteltuna kasvava ilmiö. Kansainvälinen muuttoliike kattoi YK:n arvion mukaan vuonna 2013 noin 3,2 prosenttia maailman väestöstä. Osuus on noussut viidessätoista vuodessa vain hiukan, mutta liikkuvat väestömäärät ovat kuitenkin kasvaneet noin 85 miljoonalla ihmisellä väestönkasvun vuoksi. Vauraisiin teollisuusmaihin suuntautuva muuttoliike on lisääntynyt voimakkaimmin. Kolmasosa kaikesta kansainvälisestä muuttoliikkeestä kohdistuu nykyään Eurooppaan.

Maahanmuuttaja on useimmiten kotoisin kehitysmaasta. Vuonna 2013 kaikista maahanmuuttajista 71 prosenttia oli syntynyt kehitysmaassa. Saman vuoden loppuun mennessä 51,2 miljoonaa ihmistä oli paennut kodeistaan jonkin yhteiskunnallisen kriisin tai vainon seurauksena. Pakolaiset muodostavat globaalista muuttovirrasta yli viidesosan, heistä yli puolet on lähtöisin Afganistanista, Syyriasta ja Somaliasta (vuoden 2013 tilasto). Vaikka muuttoliike vauraimpiin maihin on kasvanut, edelleen 86 prosenttia maailman pakolaisista oleskelee kehitysmaissa, useimmiten kriisimaiden lähialueilla. Eniten pakolaisia asuttavat maat ovat Pakistan, Iran ja Libanon.

Lähitulevaisuuden muuttoliikkeeseen vaikuttaa suuresti, kyetäänkö kriisialueille luomaan vakautta, tukemaan lähimaita pakolaiskriisin hoitamisessa ja ehkäisemään uusien kriisipesäkkeiden syntyä. Seuraavien kymmenen vuoden keskeisenä haasteena on ennaltaehkäistä entistä laajempi muuttoliike Afrikas-

ta Eurooppaan. Tämä merkitsee tarvetta panostaa kehitysyhteistyöhön ennen kaikkea tukemalla koulutusta, maataloutta ja muuta pienyrityttä.

Vuosina ennen vuotta 2015 valtaenemmistö maahanmuuttajista (yli 90 %) on tullut työn ja perheen perässä. Heistä noin puolet on ollut Euroopan unionin jäsenmaiden kansalaisia. Tulijoista vain murto-osa (alle 10 %) on hakenut kansainvälistä suojelua. Eurooppaa jo pitempään vaivannut pakolaiskriisi tavoitti vuoden 2015 kesällä Suomen ja mullisti maahanmuuton rakenteen ainakin hetkellisesti: vuodenvaihteeseen mennessä maahamme oli saapunut yli 32 000 turvapaikanhakijaa. Muilla perusteilla haettiin noin 20 000 oleskelulupaa. Maassamme pysyvästi asuvista ulkomaalaisista pakolaistaustaiset muodostavat yhä edelleen pienen vähemmistön.

2.2. Tavoitteena monikulttuurinen työelämä

Globalisaation myötä työvoima liikkuu maasta toiseen yhä vilkkaammin. Liike käy molempiin suuntiin, eli Suomeen muuttaa ja Suomesta muutetaan työn ja opiskelun perässä. Erityisesti korkeasti koulutettua väestöä muuttaa täältä ulkomaille töihin. Täysi-ikäisiä Suomen kansalaisia asuu ulkomailla noin 500 000. Vuosittain maastamuuttajia on 12 000 - 15 000. Moni heistä myös palaa kotimaahansa kokemuksi ja ammatillisia kontakteja rikkaampana; paluumuuttajia on vuosittain noin 50 prosenttia maastamuuttaneiden määrään suhteutettuna.

Työperusteinen muuttoliike on myönteistä ja hyödyttää elinkeinoelämää, erityisesti vientimarkkinoitamme. Tutkimusten mukaan yrityksen vientimahdollisuuksia parantaa se, että palkkalistoilla on yksi tai useampi maahanmuuttajataustainen henkilö. Vaikutus syntyy huolimatta siitä, millä organisaation tasolla kansainvälistä työvoimaa on. He tuovat yritykseen ajattelua, joka helpottaa kansainvälisten yhteyksien syntymistä.

Kannatamme työperusteisen maahanmuuton lisäämistä ja helpottamista esimerkiksi saatavuusharkintaa väljentämällä ja lupaprosessia joustavoittamalla. Ulkomaista työvoimaa pitää voida palkata myös uuteen, perustettavaan yritykseen. Nykyinen saatavuusharkinta on osoittautunut usein kankeaksi ja jopa ulkomaisia investointeja ja uusien yritysten syntymistä estäväksi. Myös perheen on voitava muuttaa sujuvasti mukana, mikäli toimeentuloedellytys täyttyy.

Työpaikoilla henkilöstön kansainvälistyminen on myönteinen haaste, johon on kuitenkin syytä valmistautua lisäämällä henkilöstön ja johtotason monikulttuurisuuskoulutusta. On tärkeää ymmärtää, että koulutusta ei tarvitse ainoastaan

työhön tuleva ulkomaalainen kotoutuakseen, vaan myös työyhteisön osaamista on usein tarpeen lisätä. Monikulttuuriosaamisesta hyötyy paitsi työyhteisö itse, myös henkilöstön kohtaamat asiakkaat, sidosryhmät ja muut yhteistyötahot.

Kannustamme maahanmuuttajia myös perustamaan maahamme uusia yrityksiä. Pidämme ulkomaisia investointeja sekä maahanmuuttajien luomaa uutta yrityskantaa koko elinkeinoelämäämme rikastuttavana ja vahvistavana asiana.

2.3. Ulkomaalaiset opiskelijat ovat hyödyntämätön mahdollisuus

Suomessa opiskelevien ulkomaalaisten määrä on kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa. Nykyisin heitä on jo 20 000. Vuoden 2016 alusta voimaan tulleet lukuvuosimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille voivat kääntää pitkältä aikaa määrän laskuun.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden integraatio maahamme voi nykyisellään jäädä hyvin ohueksi. Opintokokonaisuudet ovat usein englanninkielisiä ja suomen kielen opetusta on heikosti saatavilla jopa sitä erityisesti toivoville. Myös ystävyyssuhteita saatetaan solmia pääasiassa muiden ulkomaalaisten kanssa.

On tärkeää, että viime hallituskaudella pidennettiin maassamme opiskelleiden ulkomaalaisten oleskelulupia puolesta vuodesta vuoteen, jotta työnhakuun jää aikaa ja täällä koulutettu työvoima jää hyödyttämään yhteiskuntaamme. Työpaikan löytyminen voi jäädä kiinni puutteellisesta kielitaidosta. Pakollisten suomen kielen opintojen sisällyttäminen englanninkielisiin opinto-ohjelmiin parantaa työllistymismahdollisuuksia. Myös vapaaehtoisia kieliopintoja on lisättävä. Kielitaito myös helpottaa kontaktien ja verkostojen syntymistä kanta-väestön kanssa. Mikäli opiskelija palaa kotimaahansa, nämä verkostot olivat tallella mahdollisia tulevaisuuden hankkeita varten. Kansainvälisesti toimivat yritykset voivat tehdä oman osuutensa ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoimiseksi esimerkiksi ottamalla englannin yrityksen työkieleksi.

Vastapainoksi lukuvuosimaksuille monet oppilaitokset kehittävät nyt omia stipendiohjelmiään köyhien maiden lahjakkaille opiskelijoille. Näiden järjestelmien rinnalle tulee luoda kehitysyhteistyön ohjelma, jonka kautta kehitysmaiden opiskelijoita koulutetaan Suomessa.

Ulkomaalainen opiskelija saattaa olla Suomessa myös esimerkiksi pakolaisena tai perhesyyn perusteella. Mikäli oleskeluluvan perusteena on jokin muu kuin

opiskelu, opiskelija on oikeutettu opintotukeen. Näiden opiskelijoiden siirtymistä työelämään auttaa, jos opintotuen tuloaraja nostetaan merkittävästi tai ne poistetaan kokonaan. Myös suomalaiset opiskelijat hyötyisivät uudistuksesta.

2.4. Maahanmuutto, väestö- ja työllisyyspolitiikka

Elinkeinoelämän edustajat perustelevat usein maahanmuuton tarpeellisuutta väestön ikärakenteen vinouman korjaamiseksi ja tulevaisuuden työvoiman turvaamiseksi. Emme kannata maahanmuuttoa ensisijaisena keinona parantaa väestörakennetta. Sen sijaan vaadimme tehokasta ja tavoitteellista perhe- ja väestöpolitiikkaa, jossa päämääränä on kasvattaa syntyvien ikäluokkien kokoa.

Kestävyysvajeen perimmäinen syy on, että syntyvät ikäluokat ovat jo vuosikymmeniä olleet liian pieniä. Suomalaisnaisista puolet ja miehistä kolmannes toivoo saavansa vähintään kolme lasta tai enemmän. Toivottu lapsiluku ei toteudu. Keskimääräinen toivottu perhekokoon on nyt kahden lapsen paikkeilla, mutta suomalaisnainen synnyttää keskimäärin 1,65 lasta. Syntyvyys on viime vuosien aikana entisestään laskenut.

Perheitä voidaan tukea saamaan tahtomansa määrä lapsia monilla yhteiskunnallisilla toimenpiteillä. Esimerkiksi opiskelun ja perheen yhdistämistä tulee helpottaa. Äitiyden tuomaa taloudellista raskautta työnantajille voidaan vähentää. Lapsiperheiden etuuksia ei pidä enää leikata. Vaikka lyhyellä aikavälillä syntyvyyden kasvu heikentää taloudellista huoltosuhdetta, se on tehokkain lääke hoitaa kestävyysvaje kuntoon pitkällä aikavälillä. Myös yhteiskuntamme asenneilmapiirin muokkaaminen lapsimyönteisemmäksi auttaa perheitä saavuttamaan toivomansa lapsimäärän.

Huoltosuhteen akuuttiin vinoumaan tehokkain ratkaisu on nuorten ikäluokkien työkyvyn parantaminen, työllisyys- ja koulutusasteen lisääminen, osatyökykyisten työllisyysmahdollisuuksien tukeminen sekä panostaminen eläkeikää lähestyvien työssä jaksamiseen. Korkeat työttömyysluvut kertovat, että työvoimaa on kyllä tarjolla, mikäli onnistumme saattamaan työnvoiman tarpeen ja tarjonnan yhteen. Maamme tarvitsee tulevaisuudessa lisää koulutettua työvoimaa, sillä korkeasti koulutettuja poistuu nyt työmarkkinoilta eläkkeelle saman tahtia kuin uutta väkeä koulutetaan. Kilpailukyvyn ylläpitämiseen nykyinen väestön koulutustaso ei riitä, vaan sitä on määrätietoisesti nostettava.

2.5. Kansainvälinen suojelu on kohdistettava kipeimmin apua tarvitseville

Pakolaisuus on aina jo tapahtunut tragedia. Ihminen on syystä tai toisesta jättänyt kotiseutunsa, sukunsa ja usein myös perheensä. Turvapaikkaprosessissa on aina otettava huomioon hakijan tilanne. Traumojen hoitaminen, mielenterveyspalvelujen tarjoaminen sekä kieli- ja kulttuurikoulutuksen välitön aloittaminen vastaanottovaiheessa auttavat hakijaa pääsemään kiinni elämään.

Turvapaikanhakijoiden moninkertaistunut määrä haastaa järjestelmän. Hakemusten suuresta määrästä huolimatta turvapaikkaperusteet on tutkittava yksilöllisesti oikeusvaltioperiaatteita sekä ihmis- ja perusoikeuksia noudattaen. Uskonnollisten vähemmistöjen ahdinko on otettava aiempaa huolellisemmin huomioon turvapaikkamenettelyssä. Turvapaikan saaneiden sijoittamista kuntiin on edelleen nopeutettava.

Edellisellä hallituskaudella turvapaikkaprosessia tehostettiin lupakäsittelyä nopeuttamalla ja saavutettiin 20 prosentin säästöt. Kesästä 2015 lähtien lisääntyneistä turvapaikkahakemuksista johtuen jonot ja vastaanottokeskusten paikkamäärät ovat moninkertaistuneet ja myös käsittelyajat uhkaavat venyä. Tilanteessa taloudellisinta ja inhimillisintä on lisätä edelleen lupakäsittelijöiden määrää niin, että oleskelulupaprosessi pysyy sujuvana ja päätökset tehdään huolellisesti ja nopeasti.

Kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistaminen on inhimillisintä ja hallituinta pakolaispolitiikkaa. Kiintiöpakolaiset otetaan suoraan pakolaisleireiltä ja kokonaisuina perheinä. Heidän avutarpeensa on tutkittu, he ovat jo saaneet pakolaisstatuksen ja heidän taustansa on voitu tutkia ennen saapumista Suomeen. Heidän saapumisensa maahan voidaan toteuttaa ilman, että he vaarantavat henkensä ja samalla rahoittavat ihmisalakuljettajien liiketoimia. On kaikkien laillisesti toimivien tahojen etu, että mahdollisimman suuri osa pakolaisten muutoista tapahtuu kiintiöjärjestelmän kautta ja että maasta toiseen ilman viranomaiskontrollia liikkuvien turvapaikanhakijoiden määrä pysyy mahdollisimman pieninä.

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan vuonna 2013 vain 21 maata otti vastaan kiintiöpakolaisia, joita oli yhteensä 98 200. Yhdysvallat oli 66 000 kiintiöpakolaisellaan suurin vastaanottaja. Vain 5 500 pakolaista uudelleensijoitettiin EU-maihin vuonna 2014. Pohjoismaat ovat olleet niistä merkittävimpiä uudelleensijoittajia. Suomi saa EU:lta korvausta pakolaisten vastaanotosta niin sanotun AMIF-rahaston kautta (Asylum, Migration and Integration Fund, suom. Turvapaikka, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto). Vuosina 2014 ja 2015

maassamme toteutettiin Kristillisdemokraattien esityksestä korotettu 1050 pakolaiskiintiö (aiemmin 750). Kannatamme pakolaiskiintiön nostamista yhdessä muiden EU-maiden kanssa vaihtoehtona nykyiselle laittomia kulkureittejä suosivalle pakolaispolitiikalle.

Viime vuosina vaille selitystä on jäänyt, miksi pakolaisleireillä on vain hyvin vähän kristittyjä ja muiden uskonnollisten vähemmistöjen edustajia, vaikka nämä ryhmittymät ovat kriisialueilla usein kaikkein vaikeimmassa asemassa ja erityisen raa'an vainon kohteena. Yhteiskunnassa vallitseva uskonnonvapauden puute voi vaikuttaa toimintaan jopa pakolaisleireillä. Saatujen tietojen valossa on syytä epäillä, että kristityt joutuvat usein syrjinnän kohteeksi jo pyrkiessään pakolaisleireille, mikäli ruohonjuuritason työntekijöiksi on valittu ainoastaan alueen valtauskonnon edustajia. Suomen on pyydettävä UNHCR:ltä selvitystä uskonnollisten vähemmistöjen kohtelusta pakolaisleireillä ja harkittava kiintiöpakolaisten valinnassa myös muita yhteistyöjärjestöjä, mikäli vainottuja vähemmistöjä ei kyetä UNHCR:n pakolaisleireillä auttamaan.

Kristityt ovat monissa nykyisissä kriiseissä erityisen heikossa asemassa ja suojelun tarpeessa oleva uskonnollinen vähemmistö. Kristittyjen on hyvin vaikeaa päästä pakoon ISIS-terroristijärjestön vainoa. Pakolaisleireille pääsy on epävarmaa ja ihmiskontaktilajettajien apuun turvautuneet joutuvat usein surmatuiksi matkallaan. Kristittyjä turvapaikanhakijoita on esimerkiksi heitetty mereen ihmiskontaktilajettajien laivoilta muslimipakolaisten toimesta. Jo tästä syystä pakolaiskiintiön kautta maahamme on otettava vastaan nykyistä enemmän kristittyjä ja muiden uskonnollisten vähemmistöjen edustajia. Kristityillä on myös muita ryhmittymiä paremmat edellytykset kotoutumiselle seurakuntien tarjoamien yhteisöjen ja ihmiskontaktien kautta.

2.6. Perheenyhdistäminen

Perhe-elämän suoja on yleismaailmallinen ihmisoikeus, josta lainsäädäntöömme on johdettu myös oikeus perheenyhdistämiseen. Perheen jouduttua erilleen se voidaan yhdistää myös jossakin muussa maassa kuin Suomessa. Tärkeintä on se, että perhe-elämää ei tosiasiallisesti estetä. Pakolaisen kohdalla huoli perheestä voi estää elämän aloittamista uudessa kotimaassa. Perheenyhdistämisäädännöllä on tärkeää ennen kaikkea turvata ennen maahantuloa muodostetun perheen yhdistäminen sekä saattaa yksin tulleet alaikäiset yhteen vanhempiensa kanssa. Samalla väärinkäytösten riski on edelleen otettava huomioon. Näitä riskejä on myös tehokkaasti ehkäisty jo aiemmin tehdyillä lakimuutoksilla, mm. biometrisen tunnisteiden vaatimuksella.

Perhesideperusteisia oleskelulupia koskevia säännöksiä kiristettiin merkittävästi vuosina 2010-2012. Toimeentuloedellytys ulotettiin koskemaan kansainvälistä suojelua saaneiden perheitä, jos perhe oli muodostettu vasta Suomeen tulon jälkeen. Vuonna 2012 otettiin käyttöön biometriset tunnisteet perhesideperusteiseksi sekä poistettiin perheenkokoajan mahdollisuus laittaa yhdistäminen vireille Suomessa. Näiden toimenpiteiden myötä perheenyhdistämissä on haettu huomattavasti aiempaa vähemmän. Vuonna 2011 vireille pantiin yli 2000 hakemusta, mutta sen jälkeen hakemuksia on jätetty vuosittain noin 600.

Perheenyhdistämissä tiukentamalla ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia oleskelulupahakemusten määrään, sillä näiden hakemusten tasot ovat jo nyt alhaiset ja säännökset tiukat. Aihe on ylikorostunut maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Kansainväliset sopimukset rajoittavat vahvasti kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämisille asetettavia kriteereitä. Muiden Euroopan maiden lainsäädännön kehitystä on kuitenkin seurattava tarkasti perheenyhdistämisäädännön osalta.

Työperusteisessa maahanmuutossa perheen oleskeluluvat on hoidettava sujuvasti samassa lupaprosessissa, mikäli toimeentuloedellytys täyttyy. Perheen asioiden järjestyminen on keskeinen tekijä maamme kilpailussa kansainvälisistä osaajista.

Työperusteisessa maahanmuutossa perheenyhdistämisen toimeentuloedellytyksiin kaipaamme joustoa. Viranomaisen tapauskohtaista harkintavapautta on lisättävä, jotta esimerkiksi isovanhemmille annettaisiin mahdollisuus tulla lapsiperheen työssäkäyvien vanhempien avuksi, silloin jos vanhemmilla on mahdollisuus maksaa riittävää palkkaa tehdystä hoivatyöstä.

2.7. Suomen EU-politiikan painopisteet maahanmuutossa

Vuonna 2015 EU:n päätöksenteossa tehtiin merkittäviä virheitä, jotka johtivat pakolaiskriisin ryöstäytymiseen käsistä. Kaikki panokset olisi pitänyt laittaa pakolaistulvan ehkäisyyn: rajavalvonnan tehostamiseen, pakolaisleirien tilanteen helpottamiseen, tuen suuntaamiseen kriisimaiden lähialueille ja kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistamiseen. EU-maat käyttivät sen sijaan aikansa ja energiansa täysin turhaksi osoittautuneeseen kiistelyyn turvapaikanhakijoiden sisäistä siirroista EU-maiden välillä. Tämä keskustelu ja tehty päätös ei lisännyt EU-maiden välistä taakanjakoa. Sen sijaan ne antoivat ihmiskontaktilajettajille ja heidän kohteilleen viestin, jonka myötä ennätysmäärä ihmisiä lähti pyrkimään laittomia reittejä pitkin Eurooppaan. Ennätysmäärä ihmisiä myös hukui Välimereen tämän ryntäyksen seurauksena. Valitettavasti kesän kynnyksellä valittu

maamme uusi hallitus ei kyennyt toimimaan EU:n suuntaan tavalla, joka olisi edesauttanut kriisin ratkaisemista, pikemminkin se oli omalta osaltaan edistämässä kriisin kärjistymistä.

Tulevaisuudessa Suomen ei pidä enää suostua turvapaikanhakijoiden siirtämiseen EU-jäsenmaasta toiseen. Kokemus on osoittanut, että pienäkin kuunnellaan, mikäli pieni osaa perustella kantansa ja pysyy siinä vakaasti. Esitämme, että Suomi toimii EU:ssa aktiivisena pakolaisten uudelleen sijoittamisen puolestapuhujana ja tähtää vuosittaisen pakolaiskiintiön yhteismäärän nostamiseen 100 000 henkilöön EU-jäsenmaissa. Samalla luovutettiin päätöksestä, joka koskee 120 000 turvapaikanhakijan sisäisiä siirtoja EU:n sisällä. Tämä päätös vahvistaisi sotaa ja vainoa pakenevien koordinoitua auttamista koko Euroopan alueella ja heikentäisi ihmiskuljetuksen toimintaedellytyksiä. Kiintiöpakolaisia voidaan ottaa vastaan enemmän, kun salakuljetusreitit pitkin tulevien turvapaikanhakijoiden määrä saadaan merkittävästi vähentymään.

Suomen on yksiselitteisesti torjuttava viime aikoina väläytellyt Dublin-sopimuksen virallinen purkaminen ja suunnattava jäsenmaiden huomio ulkorajojen pitävyyden varmistamiseen. Kannatamme Schengen-alueen yhteistä järjestelmää kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palautuksiin. EU:n rajaturvallisuusvirasto Frontex on tässä luonteva toimija, samoin kuin Välimeren maiden ja muiden EU:n ulkorajojen tehostetussa valvonnassa. Emme kannata erillisiä EU:n yhteisiä rajaturvallisuusjoukkoja.

TOIMENPITEET:

- Edistetään työperusteista maahanmuuttoa joustavoittamalla saatavuusharkintaa ja lupaprosessia.
- Lisätään monikulttuuriosaamista työelämässä.
- Edistetään ulkomaisten opiskelijoiden työllistymistä Suomeen sisällyttämällä pakolliset suomen kielen opinnot englanninkielisiin opinto-ohjelmiin sekä lisäämällä mahdollisuuksia vapaaehtoiseen kielikoulutukseen.
- Luodaan kehitysyhteistyön ohjelma, jonka kautta kehitysmaiden opiskelijoita koulutetaan Suomessa.
- Turvataan oleskelulupaprosessin yksilöllisyys ja nopeus lisäämällä käsittelijöiden määrää.

- Pyydetään YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:ltä selvitystä uskonnollisten vähemmistöjen kohtelusta pakolaisleireillä. Huomioidaan näiden vähemmistöjen vaikea asema sekä paremmat edellytykset kotoutumiselle kiintiöpakolaisten valinnassa.
- Suomi vaikuttaa EU:ssa kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistamiseksi ja turvapaikanhakijoiden sisäisistä siirroista luopumiseksi.
- Dublin-sopimuksen purkaminen torjutaan ja ulkorajojen pitäminen varmistetaan. EU:n rajaturvallisuusvirasto Frontexin roolia palautuksissa mm. vahvistetaan, mutta EU:n yhteisiä rajaturvallisuusjoukkoja ei luoda.

3. Maahanmuuton lieveilmiöt ja niiden torjunta

Maahanmuutto aiheuttaa myös lieveilmiöitä, joita on ennaltaehkäistävä ja torjuttava. Suuret muutokset maahanmuuttajien määrässä ja ennen kaikkea laittomasti maassa oleskelevien määrän kasvu merkitsevät yhteiskunnan turvallisuutta ja vakautta heikentävien ilmiöiden lisääntymistä. Näitä ilmiöitä ovat esimerkiksi ihmiskauppa, harmaa talous, maahanmuuttajien tekemät rikokset ja radikalisoituminen. Turvattomuus lisääntyy, mikä puolestaan ruokkii kanta-väestössä kielteisiä reaktioita, kuten syrjintää, rasismia ja viharikoksia. Epäonnistunut integraatio voi ilmetä myös konflikteina eri kansanryhmien välillä.

Ensisijainen ja tärkein tapa torjua maahanmuuton kielteisiä seurauksia on huolehtia maahanmuuton hallittavuudesta. Tämä tarkoittaa riittävää raja- ja ulkomaalaisvalvontaa sekä tehokkaita menetelmiä ilman laillista syytä oleskelevien poistamiseksi maasta. Turvallisuusviranomaisilla on oltava resurssit ja lailliset oikeudet torjua lieveilmiöitä. Toissijainen mutta yhtä välttämätön keino on puuttua varsinaisiin lieveilmiöihin entistä tehokkaammin.

Kannamme erityistä huolta sekä poliisin, rajavartioston että muiden turvallisuusviranomaisten resurssien riittävydestä. Viranomaisilla on oltava aito mahdollisuus hoitaa vastuunsa maamme sisäisen turvallisuuden takaamisesta eikä vastuuta tule ottaa tai siirtää tavallisten kansalaisten käsiin.

3.1 Maastapoistaminen, maahantulokielto ja karkotus

Hallittuun maahanmuuttopolitiikkaan kuuluu myös henkilön poistaminen maasta kielteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen tai karkotuksen toimeenpanemiseksi. Vapaaehtoinen paluu on säilytettävä näissä ensisijaisena vaihtoehtona.

Mikäli se ei ole mahdollista, hyväksymme pakkopalautukset sekä niiden yhteydessä tarvittaessa säilöönoton. Säilöönotto on hyväksyttävissä viimeisenä vaihtoehtona, ellei henkilön poistamista maasta voida muutoin turvata. Säilöönoton vaihtoehtoja koskeva lakihanke on toteutettava nopeassa aikataulussa. Pakkopalautuksista on sovittava yhteisrintamassa muiden Schengen-maiden kanssa. Frontexille tulee antaa aktiivinen rooli palautusten toteuttajana. Mikäli palautussopimuksia Irakiin, Afganistaniin ja Somalimaan ei saada solmituksi kahdenvälisillä neuvotteluilla, on mahdollisimman nopealla aikataululla etsittävä keino hyödyntää muiden EU-maiden palautussopimuksia. Schengen-alueen yhteinen rajapolitiikka on riittävä peruste palauttaa näiden sopimusten kautta henkilöitä, jotka liikkuvat alueella luvatta. Palautussopimukset on pyrittävä sopimaan yhteneväisesti koko Schengen-aluetta koskeviksi.

Kantaväestön oikeuksien suojaamiseksi, maahanmuuton hyväksyttävyyden turvaamiseksi ja rasismirikosten torjumiseksi rikoksiin syyllistyneet turvapaikanhakijat sekä oleskeluluvan saaneet on poistettava maasta mahdollisimman ripeästi ja tehokkaasti. Karkotusten oikeusprosesseja on kiirehdittävä. Mikäli henkilö on saanut lainvoimaisen tuomion tekemästään rikoksesta, karkotus on voitava panna täytäntöön välittömästi, vaikka karkotuspäätöksestä on valitettu ylempään oikeusasteeseen ja se ei vielä ole lainvoimainen.

Maahantulokieltoa ei tällä hetkellä voi määrätä ulkomailla vakaviin rikoksiin syyllistyneille henkilölle, esimerkiksi terroristisiin toimiin osallistuneille ilman, että henkilö saapuu Suomeen. Tähän tarvitaan lakimuutos, että maahantulokielto voidaan asettaa myös henkilön oleskellessa ulkomailla. Tämä mahdollisuus voi olla tarpeen myös tapauksissa, joissa kotimaassaan vakaviin rikoksiin syyllistynyttä henkilöä ei voida karkottaa tai käännättää, koska kotimaassa häntä uhkaa kuolemanrangaistus. Turvallisuudelle vaaralliset ulkomaan kansalaiset on poistettava maasta niin tehokkaasti kuin mahdollista. Jos tällainen henkilö, jota ei edellä mainituista syistä voida karkottaa, poistuu vapaaehtoisesti maasta, on maahantulokielto voitava langettaa.

3.2. Ihmiskaupan torjunta ja uhrien auttaminen

Ihmiskaupan torjunta on edistynyt Suomessa nopeasti viime vuosina. Vuonna 2012 uhrien auttaminen keskitettiin Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteyteen ja aihetta koskeva lainsäädäntö ajantasaistettiin. Ihmiskaupan auttamisjärjestelmään ohjautuneista uhreista vuonna 2013 oli 58 prosenttia työperäisen ja 39 prosenttia seksiperäisen ihmiskaupan uhreja.

Viranomaistoiminnan vahva rooli ihmiskaupan uhrien auttamisessa on suo-

malainen erityispiirre. Muualla maailmassa toiminta on kansalaisjärjestöjen käsissä. Viranomaistoiminnan vahvuus on siinä, että apu voidaan tarjota kokonaisvaltaisempana ja uhrin turvallisuus voidaan taata samalla, kun rikosvyyhtiä selvitetään. Järjestöjen vahvuus taas on matalassa kynnyksessä; he tavoittavat avun piiriin monia, joita viranomaistoiminnalla ei voida tavoittaa. Näiden kahden tahon yhteistyön ja roolitusten kehittäminen on tulevien vuosien keskeisin haaste uhrien auttamisessa. Järjestöjen työtä on tuettava sosiaali- ja terveysministeriön myöntämien avustusten kautta.

Ihmiskaupan torjumiseksi harmaan talouden vastaista toimintaa ja valvontaa on lisättävä. Paritusrikosten rangaistuksia on kiristettävä merkittävästi ja seksin ostaminen on kriminalisoitava. Tällä hetkellä paritusrikoksista määrättyjen rangaistusten tuoma riski on erittäin pieni verrattuna rikoksesta saatavaan hyötyyn. Toisen ihmisen riistäminen rikkoo äärimmäisen räikeällä tavalla tämän oikeuksia. Rangaistusten täytyy vastata rikoksen vakavuutta sekä huomioida rikoksen paljastamisesta koitua uhka rikoksen uhrille.

3.3. Radikalisoituminen ja rikokset

Pakolaistaustaisilla maahanmuuttajilla on muuta väestöä suurempi riski ajautua rikoksiin. Viime aikoina voimakkaimmin on julkisuudessa keskusteltu turvapaikanhakijoiden tekemistä raiskauksista ja seksuaalirikoksista. On myös puhuttu uudentyyppisestä naisiin kohdistuvasta joukkoahdistelusta. Keskustelu aiheesta on tärkeää. Suomen viranomaisten valitsema avoin tiedotuslinja on oikea, sillä vaikeneminen ja tapausten piilottelu lisääisivät epäluottamusta viranomaisiin ja oikeusvaltioon. On tärkeää, että julkinen keskustelu perustuu tosiasioihin ja että turvapaikanhakijoiden suuren määrän mukanaan tuomista turvallisuusuhista puhutaan avoimesti ja että niihin etsitään ratkaisuja. Samalla on tärkeää, että rikoksista syytetyiksi joutuvat vain rikoksista epäillyt eikä syytöksiä kohdisteta syyttömiin.

Ahdistelu ja seksuaalirikokset eivät ole koskaan uhrin vika. Naisrauha on Suomessa vuosisatoja vanha ja edelleen voimassa. Uusien tulijoiden on mukaututtava tähän, ei toisin päin. Turvapaikanhakijoiden valistamista maamme lainsäädännöstä ja toimintatavoista on lisättävä. On myös tärkeää, että tuomiot ja käännytys tapahtuneista raiskausrikoksista pannaan täytäntöön mahdollisimman pian.

Pakolaistaustaisilla maahanmuuttajilla on muuta väestöä suurempi riski radikalisoitumiselle. Riski koskee myös toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajia. Keskeisintä radikalisoitumisen ehkäisemiseksi on maahanmuuttajanuorten

uussuomalaisen identiteetin vahvistaminen yhteisöllisin keinoin sekä syrjäytymisen ehkäisy tehokkailla kotouttamistoimenpiteillä. Turvallisten aikuisten läsnäoloa nuorten arjessa on lisättävä. Tärkeää on huomioida myös uskonnon vaikutus radikalisoitumiseen. Tästä aiheesta enemmän luvussa ”Islamin haaste”.

3.4. Rasismi, viharikollisuus ja syrjintä

Suomalaista kulttuuria on mahdotonta puolustaa rasismilla, sillä kristillinen käsitys jokaisen ihmisen yhtäläisestä ja korvaamattomasta arvosta on suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan kivijalka. On vaarallista, että osa kansalaisistamme on antanut itselleen luvan avoimeen rasismiin. Rasismi on pohjimmiltaan toisen ihmisyyden ihmisarvon epäämistä (dehumanisaatio). Toisen ihmisyyden ihmisyyden ja arvon kiistämällä annetaan moraalinen lupa väkivaltarikoksille ja riistolle. Rasismien määrän kasvusta voidaan ennakoita viharikollisuuden määrän kasvua. Näemme rasisista motiiveista perustetut katupartiot huolestuttavana, maan sisäistä turvallisuutta heikentävänä ilmiönä, joka ilmaisee myös näiden ryhmittymien voimakasta epäluottamuslausetta suomalaisten turvallisuusviranomaisten toiminnalle. Rasististen ryhmittymien toimintaa ei tule sekoittaa kannatettavaan yhteisölliseen kansalaistoimintaan, jolla esimerkiksi jalkaudutaan auttamaan ja valvomaan päihtyneitä nuoria.

Ulkomaalaistaustaisten kokemaa syrjintä ja piilorasismi estävät maahanmuuttajien kotoutumista ja siten vahvistavat kielteistä kehää lisäämällä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja sen myötä heihin liitettyjä kielteisiä käsityksiä. Syrjäytymisestä taas seuraa houkutus radikalisoitumiseen tai rikolliseen elämäntapaan. Kielteisen kehän kääntäminen myönteiseksi vaatii tehokasta ja varhain aloitettua kotouttamista, mutta myös tavallisten suomalaisten panosta kansalaisjärjestötoiminnan sekä arkisen naapuriavun kautta. (Aiheesta lisää luvussa 5.)

TOIMENPITEET:

- Maahanmuuton hallittavuutta lisätään ja laittomasti maassa oleskelevien määrää vähennetään tehostamalla ulkomaalaisvalvontaa ja maastapoistamisia.
- Karkotusten oikeusprosessia nopeutetaan. Maahantulokielto on voitava määrätä henkilön ollessa ulkomailla.
- Viranomaisten resursseista huolehditaan ja viestinnän avointa ja totuudellista linjaa jatketaan.
- Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyötä ja vastuunjakoa kehitetään ihmiskaupan uhrien auttamiseksi.

- Paritusrikosten rangaistuksia kiristetään ja seksin ostoa kriminalisoidaan.
- Korostamme jokaisen ihmisyyden yhtäläistä ja korvaamatonta arvoa, emmekä anna periksi rasismille.

4. Islamin haaste

Islamin alkuhistoria on valtauskonnon historiaa. Se levisi valloitusten kautta ja valloitetuille alueille perustettiin islamilainen valtio. Sharia-lakiin perustuva kalifaatti on edelleen islamin ihanne. Käsitystä, että islam voi huonosti demokradiassa, esiintyy myös maltillisten muslimien keskuudessa. Vaikka vaikutusmahdollisuudet ovat demokradiassa jokaiselle yhtäläiset, tyytymättömyys vähemmistöasemaan herättää osassa jopa täällä syntymästään saakka asuneessa halun nousta demokraattista yhteiskuntaa vastaan. Länsimaisten muslimiyhteisöjen haasteena on ratkaista suhtautumisensa demokradiaan ja löytää itsearvostuksensa ja identiteettinsä myös vähemmistöasemassa.

Radikalisoituneet nuoret tulevat usein hyvinkin maltillisista perheistä. Vierastaistelijoiksi lähteneet ovat useimmiten hyvin suomea puhuvia, täällä syntyneitä Suomen kansalaisia, 2. tai 3. polven maahanmuuttajia ja ulkoisesti maahamme integroituneita. Lähteminen on tullut yllätyksenä lähipiirille.

Monissa länsimaissa pohditaan imaamien koulutusta valtion oppilaitoksissa. Perimmäisenä tavoitteena näissä suunnitelmissa on monopolisoida imaamikoulutus valtiolle ja siten ennaltaehkäistä radikaalin islamin leviäminen länsimaissa. Suomessa muslimiyhteisöt tavoittavat vain kymmenesosan muslimiväestöstä. Imaamien koulutusta merkittävämpi mahdollisuus sisältyy kouluissa annettavaan oman uskonnon opetukseen, joka tavoittaa suurimman osan muslimilapsista ja -nuorista.

Islamin uskonnonopetukseen on tähän mennessä kiinnitetty valitettavan vähän huomiota. Opettajilta ei ole vaadittu pätevyyttä tai päteviä opettajia ei ole ollut tarjolla, ja onpa joukosta paljastunut myös terroristiyhteyksiä omaavia henkilöitä. Panostamalla islamin uskonnon opettajien koulutukseen voidaan vahvistaa musliminuorten yhteiskuntataitoja, lisätä integraatiota, yhteen sovitaa islamia ja demokradiata sekä vahvistaa maltillista islamin tulkintaa ja näin ennalta torjua musliminuorten radikalisoitumista. Muslimiyhteisön kanssa on käytävä keskusteluja, jotta myös hyvin uskonnollisten muslimiperheiden lapset osallistuisivat koulussa järjestettyyn uskonnonopetukseen.

Oman uskonnon opetusta ei tule millään luokka-asteella enää entisestään vähentää tai heikentää. Uskonnollisen lukutaidon lisääminen maassamme on äärimmäisen tärkeää.

Monikulttuurisuuden nimissä yhteiskunnan julkisivua ei pidä muuttaa uskonto-neutraaliksi. Pikemminkin on pidettävä kiinni siitä suomalaisesta perinteestä, että jokaisella on tilaa tuoda esille oma vakaumuksensa. Vakaumusta ei tarvitse kätkeä, vaan sen puolesta voi liputtaa rohkeasti. Erilaiset vakaumukset ovat voineet elää tässä maassa hyvinkin rauhallisesti rinnakkain jo satoja vuosia. Nykyisessä lainsäädännössä sekä myönteisen että kielteisen uskonnonvapauden sisältävä periaate on perustuslailla turvattu perusoikeus.

Uskonnonvapaus merkitsee myös mahdollisuutta saada tietoa erilaisista vakaumuksista sekä oikeutta vaihtaa uskontoa. Muslimeilla on oikeus niin tah-toessaan kuulla kristinuskosta, ottaa vastaan kristillistä kirjallisuutta, osallistua kristillisiin tilaisuuksiin ja kääntyä kristityiksi. Viranomaisia ja esimerkiksi vastaanottokeskusten henkilökuntaa tulee muistuttaa tästä turvapaikanhakijoillekin kuuluvasta perusoikeudesta.

Länsimaisen uskonnonvapausajatuksen haastaa suunnitelma suurmoskeijan rakentamisesta. Mikäli hanke olisi puhtaasti uskonnollinen, ongelmaa ei olisi. Suurmoskeija edustaa muslimille kuitenkin eri asiaa kuin vaikkapa tuomiokirkko kristityille. Se on islamilaisen valloituspolitiikan keskus, jollaisia myös suuri osa länsimaisista muslimista vastustaa. Euroopassa sijaitsevien suurmoskeijoiden yhteys radikalisoitumiseen sekä terrorismiin on kiistaton. Niitä islamin käytäntöjä, jotka entisestään vaikeuttavat muslimien integraatiota demokraattiseen yhteiskuntaan, ei tule yhteiskunnallisin toimin tukea.

Uskonnollisen monimuotoisuuden lisääntymistä on käytetty perusteena vaatimuksille kristillisten perinteiden, kuten joulukuvaelman tai suvivirren kitkemiseksi pois kouluista. Kristillisen kulttuuriperinnön vaaliminen yhteiskunnassamme on edelleen tärkeää. Kouluissa on pidettävä yllä kristillistä, länsimaista kulttuuriperintöä, johon tutustuminen on säilytettävä myös muiden uskontokuntien lasten opetussuunnitelmassa. Myös vapaaehtoiselle uskonnonharjoittamiselle tulee antaa tilaa. Se tarkoittaa seurakunnan ja koulun yhteistyötä muun muassa erilaisten konserttien, hartauksien ja jumalanpalvelusten järjestämisessä sekä puitteiden tarjoamista oppilaiden vapaamuotoisten rukouspiirien kokoontumisille. Myös varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota sekä kristillisen kulttuuriperinnön vaalimiseen että uskon-tokasvatukseen.

TOIMENPITEET:

- Lisätään kommunikointia muslimiyhteisön kanssa.
- Tuetaan toimia, joilla edistetään muslimien integraatiota demokraattiseen yhteiskuntaan. Suurmoskeijan rakentamista ei tueta yhteiskunnallisin toimin.
- Luodaan laadukas, yhteiskuntataitojen parantamiseen tähtäävä koulutusohjelma islamin oman uskonnon opettajille. Tavoitteena on, että viiden vuoden kuluessa islamin uskonnonopetus on kokonaan pätevien opettajien käsissä. Oman uskonnon opetusta ei vähennetä enää millään luokka-asteella.
- Pidetään esillä ja vahvistetaan myönteistä uskonnonvapautta. Vaalitaan kristillistä kulttuuriperintöä yhteiskunnassa, erityisesti kouluissa ja varhaiskasvatuksessa.

5. Kotouttaminen

Opintojen tai työn vuoksi Suomeen muuttaneilla ulkomaalaisilla on jo vahva lähtökohta kotoutumiselle. Työ- ja opiskelupaikka tarjoavat arjen rytmin sekä yhteisön, jonka kautta päästä sisään yhteiskuntaamme. Heidän kohdallaan keskeistä on tarjota riittävästi kielikoulutusta sekä opintojen aikana että työelämään siirtymisen jälkeen, jotta heillä on mahdollisuus myös edetä uralla sekä kartuttaa ja hyödyntää osaamistaan.

Kotouttamisen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistä suojelua saaviin sekä perheenyhdistämisen kautta maahamme tullesiin. Heillä riskinä on periytyvä syrjäytyminen ja lopulta eristäytyminen kantaväestöstä omaksi erilliseksi alakulttuurikseen. Juuri tähän maahanmuuttajaryhmään on kohdistettava kotouttamistoimenpiteiden erityishuomio. Onnistunut kotouttaminen maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin. Kotouttamistoimenpiteiden tulee alkaa maahantulon jälkeen automaattisesti täysipainoisina ja vähetä tarpeen pienentyessä. Turhaa byrokratiaa on karsittava pois, sillä kotouttamisen tarve on jokaisella maahanmuuttajalla olemassa.

Koulutuksella on kotouttamisessa hyvin keskeinen rooli. Kotouttamiskoulutus on hallinnollisesti sijoitettu Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuuteen ja ELY-keskusten koordinoimaksi. Hallinnollinen erillisuus muusta koulutuksesta on perusteetonta ja siksi esitämme kotouttamiskoulutuksen siirtämistä Opetus- ja

kulttuuriministeriön alaisuuteen. Esitämme myös, että tulevassa itsehallintoalueuudistuksessa ja kuntien tehtävien uudelleen arvioinnissa kotouttamiskoulutus siirretään kuntien vastuulle. Tällöin esimerkiksi valmistavat koulutukset ja muut keskeiset toimenpiteet voidaan nykyistä paremmin integroida osaksi koulutuskokonaisuutta. Kuntien yhteistyö paikallisten järjestöjen kanssa on jo vakiintunutta. Kotoutumisessa on pohjimmiltaan kyse oman paikan löytämisessä paikallisessa yhteisössä, ja myös tästä näkökulmasta katsottuna tehtävä kuuluu luontevasti kunnille. Julkisen talouden suunnitelman periaatteiden mukaisesti kunnille kustannetaan täysimääräisenä niille määrätyt uudet tehtävät.

- Kotouttamiskoulutus siirretään hallinnollisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ja kuntien tehtäväksi.

5.1. Turvapaikanhakijoiden kotouttaminen

Nopea kotouttaminen palvelee niin maahanmuuttajia, yhteiskuntarauhaa kuin Suomen taloudellista etua. Se on sekä maahanmuuttajien että kantasuomalaisen etu. Meidän tulee määritellä, millaisen yhteiskunnan haluamme, ja esitellä se myös maahan saapuville. Sellainen monikulttuurisuus, joka ei perustu vallitsevan yhteiskunnan arvojen kunnioittamiselle, ei rakenna yhteiskuntarauhaa. Emme kannata valtakulttuurin murtamista tai yhteiskunnan keskeisistä arvoista luopumista suvaitsevaisuuden nimissä. Tarvitsemme kulttuuri- ja uskontolukutaitoa voidaksemme säilyttää Suomessa avoimuuden, demokratian ja ihmis-oikeudet tinkimättöminä periaatteina.

Turvapaikanhakijoiden kotouttaminen on aloitettava heti maahan saapumisen jälkeen velvoittavana kieli- ja kulttuurikoulutuksena. Vaikka osa saakin kieliteisen päätöksen, ei mitään vahinkoa synny, vaikka kielitaito on kohentunut. Turvapaikanhakijoille on annettava tietoa yhdenvertaisuutta korostavasta ihmiskäsityksestä, ihmisoikeuksista kuten uskonnonvapaudesta ja oikeudesta koskemattomuuteen. Ne tulee esitellä positiivisina oikeuksina, jotka koskevat niin heitä kuin maassa jo asuvia. Heille tulee kertoa myös demokratian ja oikeusvaltion periaatteista sekä Suomen poliittisesta järjestelmästä.

Heidän osaamisensa on kartoitettava ja mahdollisuuksien mukaan tarjottava osaamisen mukaisia tehtäviä keskuksessa tai lähiyhteisöissä. Osaamisen ylläpitämiseen ja harrastamiseen on annettava mahdollisuuksia. Oleskeluluvan käsitelyä odotellessa on tärkeää, että turvapaikanhakijoilla on mielekästä tekemistä.

Myös kansalaisjärjestöjä on hyödynnettävä turvapaikanhakijoiden suomen kie-

len opiskelussa sekä muussa kotouttamisessa. Esimerkiksi kielenopetus, jossa tavalliset ihmiset opettavat toisilleen omaa äidinkieltään, on osoittautunut hyvin tehokkaaksi tavaksi oppia uutta kieltä. Kielenopetuksessa on hyödynnettävä myös etäopetusmahdollisuuksia ja uutta teknologiaa. Järjestöt ja seurakunnat voivat koordinoida kantasuomalaisen ja turvapaikanhakijoiden vuorovaikutusta tukevaa toimintaa, esimerkiksi tukihenkilötoimintaa ja harrastuspiirejä.

Turvapaikanhakija voi saada työluvan kolmen kuukauden maassa oleskelun jälkeen, mikäli hänellä on rajanylitykseen oikeuttavat asiakirjat kunnossa. Ilman asiakirjoja aika on kuusi kuukautta. Ajan lyhentämistä on ehdotettu, mutta samalla unohdetaan, että nopea työhön pääsy toimii vetotekijänä, sillä suuri osa maahantulleistä toivoo pääsevänsä mahdollisimman pian töihin. On myös varottava, ettei luoda epätervettä tilannetta, jossa tosiasiallisesti maahamme työn perässä muuttavat ilmoittavat itsensä turvapaikanhakijoiksi, koska työskentelymahdollisuus järjestyy sitä kautta nopeammin ja sujuvammin kuin työperusteinen oleskelulupa saatavuusharkintoineen. On pidettävä mielessä maahanmuuton kokonaisuus samalla, kun yksityiskohtia parannellaan.

Huoli turvapaikkapäätöstä odottavien passivoitumisesta on kuitenkin aiheellinen ja vakava. Siksi esitämme, että luodaan kotouttavan työtoiminnan järjestelmä turvapaikanhakijoille. Työtoiminta voi lähteä kokeiluna liikkeelle ilman velvoitetta, mutta tarvittaessa osallistuminen kotouttavaan työtoimintaan voi olla myös velvoittavaa, esimerkiksi osa vastaanottorahasta voidaan maksaa työtoimintaan osallistumisen myötä. Työtoiminta voi olla joko avustamista vastaanottokeskuksissa tai paikallista yhteisöä hyödyttävää.

Turvapaikanhakijan työnsaanti voi vaikeutua puuttuvan henkilöllisyystodistuksen johdosta ja sen myötä vaikeutuvasta pankkiasioinnista. Palkkatilin avaaminen ei välttämättä onnistu. Vastaavia ongelmia voivat kohdata myös jo oleskeluluvan saaneet henkilöt. Näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi on jatkettava neuvotteluja pankkisektorin kanssa.

- Turvapaikanhakijoiden ja muiden maahanmuuttajien kotouttaminen aloitetaan velvoittavana heti täysipainoisesti maahan saapumisen jälkeen ja kevennetään tarpeen vähentyessä. Myös osaaminen kartoitetaan.
- Turvapaikanhakijoita aktivoidaan kotouttavalla työtoiminnalla. Jatketaan neuvotteluja pankkisektorin kanssa turvapaikanhakijoiden pankkitilien avaamisen mahdollistamiseksi.

5.2. Koulutus on kotouttamisen ytimessä

Maahanmuuton kasvava volyyymi haastaa koulutusjärjestelmämme kaikilla asteilla. Koulutus on silta suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään. Suomessa koulutusta arvostetaan ja sen merkitys ymmärretään, mutta maahanmuuttajien koulutuksen osalta järjestelmämme on kankea.

Osa turvapaikanhakijoista on peruskouluikäisiä lapsia. On huolehdittava siitä, että opettajankoulutus, opettajien täydennyskoulutusmahdollisuudet sekä koulutuksen resurssit ovat ajan tasalla maahanmuuttajien määrään nähden. Opettajankoulutusta tulee kehittää vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin inklusiivisesta opetuksesta niin, että opettajilla on valmius ottaa huomioon kielellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen inklusion tarve myös yleisopetuksen ryhmässä. Niin opettajien kuin rehtoreiden toiveisiin täydennyskoulutuksesta tulee vastata. Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaa opetusta on lisätty nopeasti turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa. Valmistavan opetuksen opettajalle ei ole valtakunnallisesti määritelty kelpoisuusvaatimuksia. Opettajille on ennen kaikkea varmistettava riittävä tuki ja mahdollisuus tarvittavaan täydennyskoulutukseen, mutta myös kelpoisuusvaatimusten määrittely tarvitaan.

Resursseista on huolehdittava. Huolimatta kasvaneesta volyyymistä, oppilaita ei pidä siirtää liian varhaisessa vaiheessa yleisopetuksen ryhmiin. Liian varhain toteutettuna siirto voi heikentää oppilaan koulumenestystä pysyvästi ja vaikeuttaa kotoutumista. Jotta yleisopetukseen siirtyville maahanmuuttajaoppilaille voidaan varmistaa riittävä tuki, myös yleisopetuksen ryhmissä on kiinnitettävä erityistä huomiota ryhmäkokoon. Koulukiusaamisen ehkäisemiseen ja monikulttuuristen opetusryhmien ryhmäyttämiseen on panostettava kotoutumisen edistämiseksi.

Kielitaito luo osallisuutta. Suomen tai ruotsin kielen mahdollisimman ripeä oppiminen edistää osallisuutta suomalaisen yhteiskuntaan, siksi opetuksen tulee alkaa aikaisessa vaiheessa. Myös oppilaan oman äidinkielen oppiminen on merkityksellistä niin toisten kielten oppimisen kuin oman identiteetin rakentamisen näkökulmasta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisten oppimistulokset ovat heikompia kuin kantasuomalaisten. Erityisesti raportti kiinnittää huomiota toisen polven maahanmuuttajien oppimistuloksiin. Heillä ei kyse ole enää peruskielitaidosta, joka on jo hyvällä tasolla. On tärkeää selvittää, mitkä tekijät tulokseen vaikuttavat ja miten oppimistuloksia voidaan parantaa. Millä keinoilla lisätään syväoppimisen edellytyksiä, yhteiskunnallista osallisuutta ja identiteetin eheää rakentumista? Koulutusjärjestelmäämme tu-

lee kehittää tutkimusperusteisesti niin, että se tukee paremmin myös toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajien oppimista.

Nykyinen peruskoulu korostaa kodin ja koulun yhteistyöstä, mikä onkin tärkeää. Väliinputoajia voivat kuitenkin juuri tästä syystä olla ne lapset, joiden kotona lapsen koulumenestykseen ei syystä tai toisesta kiinnitetä huomiota eikä esimerkiksi koulutehtäviin anneta kannustusta ja apua. Maahanmuuttajavanhemmille suomalainen koulumaailma on vieras eikä tukea lapselle ole helppoa antaa, vaikka tahtoa olisikin. Koulussa järjestettäviin vanhempaintapaamisiin voi saapua poikkeuksetta perheen isä, vaikka lasten koulunkäynnistä vastaisi perheen arjessa yksinomaan äiti. Maahanmuuttajalasten koulutustason nostaminen vaatii myös äitien kielitaitojen ja koulutustason nostamista.

Arkinen ratkaisu maahanmuuttaja lasten tukemiseksi ovat niin sanotut läksykerhot, joista hyötyvät myös kantasuomalaiset lapset. Läksykerhojen merkitys voi olla iso apu lapselle, joka kotona ei välttämättä saa ohjausta opiskeluun. Kolmas sektori voidaan ottaa entistä vahvemmin mukaan toimijaksi läksykerhojen järjestämiseen. Esimerkiksi urheiluseura, 4H-kerho tai eläkeläisyhdistys voisi ottaa hoitaakseen läksykerhon pari kertaa viikossa, ja saada kunnalta vastikkeeksi yhdistyksen toimintaan ylimääräisen porkkanan. Näin työ perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta hyödyttää samalla harrastustoimintaa.

Erityisenä haasteena näemme nuorten maahanmuuttajien kotouttamisen, mikäli aiempaa koulutusta ei ole. Oppivelvollisuusikä tulee hyvin pian täyteen eikä peruskoulua ole käytännössä mahdollista saattaa loppuun, vaikka tahtoisikin. Aikuisille suunnatun perusopetuksen tarjonta on vähäistä. Maahamme on lisättävä mahdollisuuksia peruskoulun nopeutettuun suorittamiseen oppivelvollisuuden päätyttyä. Tästä hyötyisivät niin nuoret kuin kotona lapsiaan hoitavat äidit. Esimerkiksi vapaan sivistystyön toimijoille voisi jakaa vastuuta elämäntilanteen huomioivien perusopetuskokonaisuuksien räätälöimiseksi maahanmuuttajanuorille ja -äideille. Kansanopisto on hyvä ympäristö aikuisopiskeluun.

Ammatilliseen koulutukseen valmistavaa koulutusta tarvitaan lisää. Maahanmuuttajille tulee antaa riittävä tuki opintoihin, mutta se ei saa olla pois nykyisestä erityisopetusresursseista. Myös oppisopimuskoulutusta on kehitettävä maahanmuuttajien koulutusmuotona. Oppisopimuskoulutus mahdollistaa kielen oppimisen ja työkokemuksen kartuttamisen. Tällä hetkellä oppisopimukseen hakeutuvilta edellytetään todella hyvää kielitaitoa. Näitä ennakkovaatimuksia tulee väljentää ja järjestää koulutuksen yhteyteen suomenkielen opetusta.

Esitämme oppisopimuskoulutuksen kehittämistä niin, että oppisopimuksen palkkaus sidotaan osaamisen karttumiseen. Oppisopimuskoulutuksen aikaisen palkan porrastaminen tutkinnonosien valmistumisen myötä mahdollistuisi omalla ”kisälli-tes:llä”, joka voisi olla opintojen alussa esimerkiksi 40 prosenttia

vähemmän kuin työehtosopimus edellyttää. Opintojen lopussa opiskelija on jo ammattilainen ja ansaitsee palkkansa.

Monilla Suomeen saapuvilla turvapaikanhakijoilla on ammatillista osaamista tai korkeaa koulutusta kotimaastaan. Tämä osaaminen on pyrittävä valjastamaan käyttöön kehittämällä opintokokonaisuuksia, joilla osaaminen tai tutkinto voidaan todentaa tai päivittää suomalaisia vaatimuksia vastaavaksi.

- Varmistetaan perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajalle täydennyskoulutus ja luodaan valtakunnalliset kelpoisuusvaatimukset.
- Tuetaan maahanmuuttajalasten koulunkäyntiä esimerkiksi läksykerhoilla.
- Luodaan kotiaideille ja oppivelvollisuuden ylittäneille nuorille lisää mahdollisuuksia suorittaa peruskoulu nopeutetusti.
- Lisätään oppisopimuskoulutukseen kieliopintoja maahanmuuttajille ja lasketaan kielivaatimuksia koulutukseen pääsyle.
- Toteutetaan ”kisälli-tes”, jossa oppisopimuskoulutuksen ajalta maksettava palkka porrastetaan niin, että se nousee opintojen kertymisen myötä.
- Kehitetään koulutusohjelmia, joilla ulkomailla hankittu osaaminen päivitetään suomalaisten vaatimusten tasolle.

5.3. Työ on kotouttamisen päämäärä

Kotouttamisen tavoite ei ole toteutunut silloin, kun esimerkiksi hammaslääkäri työllistyy maassamme siivoojaksi tai linja-auton kuljettajaksi. On tärkeää, että ulkomailla hankittu koulutus hyödynnetään yhteiskunnassamme. Maahanmuuttajan kotouttamisen päämäärä on täysipainoinen osallisuus yhteiskuntaan. Siihen sisältyy osaamis- ja koulutustason mukainen osallistuminen työelämään joko yrittäjänä tai työntekijänä.

Koulutus on tärkein reitti työelämään, mutta tarvitaan myös erilaisia kannusteita, jotta työhön pääsyn ja siinä menestymisen esteitä voidaan purkaa. Esimerkiksi työkokeilut ovat hyvä keino perehdyttää suomalaiseen työelämään. Työnantajia on tuettava ja veloitettava tarjoamaan mahdollisuutta kielitaidon kehittämiseen.

Maahanmuuttajille tulee jo kotouttamiskoulutuksessa kertoa suomalaisen työelämän pelisäännöistä. Matalapalkka-aloilla voi esiintyä maahanmuuttajatyöntekijöihin kohdistuvaa epäasiallista kohtelua. Heidän oleskelulupansa voi

olla riippuvainen työpaikasta eivätkä he siksi voi puuttua huonoon kohteluunsa. Harmaan talouden torjunnassa on kiinnitettävä huomiota myös epäilyksiin työntekijöiden riistosta, vaikka ihmiskaupan tunnusmerkit eivät täytyisikään.

Suomen työmarkkinat eivät tule joustamaan lähivuosina siten, että kaikki Suomeen jäävät turvapaikanhakijat voitaisiin työllistää. Maahanmuuttajille on luotava sujuvia polkuja yrittäjyyteen. Tätä työtä koordinoimaan täytyy nimetä jokin taho. Tarvitaan yrittäjyyskoulutusta, jotta voidaan ennaltaehkäistä harmaata taloutta sekä muistuttaa työntekijöiden oikeuksista. Myös yrityskummitoimintaa voitaisiin hyödyntää yrittäjyyttä aloittelevien maahanmuuttajien tukemisessa. On tärkeää, että ulkomaalaistaustaisten yritykset kilpailevat maassamme samoilla ehdoilla kuin kantasuomalaisten yritykset. Viranomaisvalvontaa on lisättävä ja valvontakeinoja ajantasaistettava osana harmaan talouden torjuntaa.

- Tuetaan kielitaidon kehittämistä työelämässä ja lisätään työkokeiluja.
- Luodaan polkuja yrittäjyyteen ja tarjotaan yrittäjyyskoulutusta.
- Tuetaan työnantajia tarjoamaan kielikoulutusta työntekijöilleen myös suorittavassa työssä.

5.4. Kansalaisyhteiskunta kotouttajana - Miten meistä tulee me?

Viime kädessä kotoutumisessa on kyse siitä, että maahanmuuttaja löytää paikkansa suomalaisten yhteisöissä ja kokee Suomen uudeksi kotimaakseen. Tähän tarvitsemme tavallisten suomalaisten panosta ja myönteistä uteliaisuutta. Tarvitsemme yhteisöllisyyttä ja luottamuksen rakentamista, ripeää tarttumista ilmenneisiin ongelmiin, anteeksiantamista ja ymmärryksen etsimistä. Esimerkiksi tukihenkilötoiminta on luonteva tapa luoda mahdollisuuksia maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten ystävyysuhteiden syntymiselle. Järjestökentän merkitystä ei voi liiaksi korostaa. Kolmannen sektorin keskeinen rooli onnistuneessa kotouttamisessa tulee tunnustaa ja sitä tulee tukea niin luomalla toimintamahdollisuuksia kuin myöntämällä taloudellisia avustuksia.

Kaiken ikäisiä maahanmuuttajia on kutsuttava harrastusten pariin. Kuntiin tarvitaan maahanmuuttokoordinaattorit, jotka keräävät tietoa järjestöjen tarjoamasta toiminnasta ja välittävät sitä maahanmuuttajille. Monella paikakunnalla on kiitettävästi saatu käyntiin kantasuomalaisten miesten ja turvapaikanhakijoiden vapaamuotoiset jalkapalloa tai muuta urheilua harrastavat kerhot. Myös maahanmuuttajanaisten kuntoilua edistävää harrastustoimintaa

tarvitaan. Suomalaiset liikunnalliset naiset voivat olla opastamassa kanssasariaan, joiden kulttuuriin naisten liikuntaharrastukset eivät ehkä kuulu.

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajanaisten kotouttamiseksi esimerkiksi järjestöt ja seurakunnat voivat järjestää toimintaa, johon äidit ja lapset voivat tulla yhdessä ja jossa he voivat tavata kantasuomalaisia äitejä lapsineen ja samalla oppia kieltä. Onnistuneita kokemuksia on esimerkiksi kerhoista, joissa kukin on vuorollaan opettanut toisia valmistamaan oman kulttuurinsa ruokaa. Maahanmuuttajajäideillä on merkittävä rooli seuraavan sukupolven kasvattajana. Heidän kauttaan heidän lastensa integraatio yhteiskuntaamme joko onnistuu tai epäonnistuu. Siksi kotouttamisen painopistettä on siirrettävä yhä enemmän heihin.

- Vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan roolia kotouttamisessa ja kielen opetuksessa. Osoitetaan kolmannelle sektorille rahoitusta tähän tarkoitukseen.
- Vahvistetaan erityisesti kotiäitien mahdollisuuksia osallistua kotouttamiskoulutuksiin sekä kotouttavaan harrastustoimintaan.

6. Keskeinen sanasto

EU-oleskelulupa

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, joka voidaan myöntää Euroopan unionin alueella oleskelevalle kolmannen maan kansalaiselle viiden vuoden yhtäjaksoisen oleskelun jälkeen. Lupa myönnetään toistaiseksi. EU-oleskelulupa merkitään kirjaintunnuksella P-EU.

Humanitäärinen suojelu

Oleskeluluvan peruste. Oleskelulupa myönnetään humanitaarisen suojelun perusteella, kun turvapaikan tai toissijaisen suojelun edellytykset eivät täyty, mutta hakija ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin takia. Toinen syy voi olla maassa vallitseva huono turvallisuustilanne, joka voi johtua aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta.

Jatkuva oleskelulupa

Määräaikainen oleskelulupa. Lupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on tullut Suomeen pysyvässä maahanmuuttotarkoituksessa. Lupa on uusittava ennen sen vanhenemista.

Jatkuvaan oleskelulupa merkitään kirjaintunnuksella A.

Kansainvälinen suojelu

Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan EU:n direktiivien mukaan pakolaisasemaa, toissijaisista suojeluasemaa ja Suomessa ulkomaalaislain mukaan myös humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa.

Kansalaisuus

Yksilön ja valtion välinen lainsäädännöllinen side, joka määrittää yksilön aseman valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia.

Karkottaminen

Maastapoistamismenettely. Jos ulkomaalaisella on tai on ollut oleskelulupa ja hänet päätetään poistaa maasta, hänet karkotetaan.

Kiintiöpakolainen

YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa valtion talousarviossa vahvistetussa pakolaiskiintiössä. Suomen pakolaiskiintiö on viime vuosina ollut 750–1050 henkilöä.

Kolmannen maan kansalainen

Ulkomaalainen, joka ei ole EU-kansalainen tai häneen rinnastettava eli Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalainen.

Kotouttaminen*

Kotouttaminen on kotoutumisen edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien toimenpiteiden ja palveluiden avulla.

Käännitys

Maastapoistamismenettely. Kun ulkomaalaisella ei ole ollut oleskelulupaa ja hänet päätetään poistaa maasta, hänet käännytetään.

Laillinen oleskelu

Laillisella oleskelulla tarkoitetaan ulkomaalaisen maassa oleskelua asianmukaisin ja voimassa olevin luvuin. Maassa oleskelu on laillista silloin, kun ulkomaalainen oleskelee maassa voimassa olevalla viisumilla, viisumivapauden perusteella tai voimassa olevalla oleskeluluvulla. Ulkomaalainen saa oleskella laillisesti maassa myös oleskelulupa- ja turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan.

Maahanmuuttaja

Maahan eli Suomeen muuttava henkilö.

Maahantulokielto

Käännytämisen tai maasta karkottamisen yhteydessä ulkomaalaiselle voidaan määrätä kielto saapua Suomeen uudelleen. Kielto voi olla voimassa määräajan tai toistaiseksi ja se koskee joko koko Schengen-aluetta tai vain Suomea.

Monikulttuurisuus*

Monikulttuurisuus on eri etnisistä taustoista ja kulttuureista tulevien ihmisten rauhallista ja toistaan kunnioittavaa rinnakkaiseloja. Yhteiselon sujuvuutta voidaan lisätä maahanmuuttajien kotouttamisella, kantaväestön monikulttuurisuusohjelmilla sekä maahanmuuttajien ja kantaväestön keskinäisellä vuorovaikutuksella.

Määräaikainen oleskelulupa

Oleskelulupa, joka on voimassa tietyn ajan. Määräaikainen oleskelulupa myönnetään joko jatkuvaan tai tilapäistä oleskelua varten.

Oleskelulupa

Lupa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Myönnetään ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten. Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Oleskelulupa voidaan myöntää esimerkiksi työnteon, elinkeinonharjoittamisen, opiskelun tai perhesiteen perusteella.

Pakolainen

Ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR katsoo olevan pakolainen.

Paluumuuttaja

Oleskelulupa-asioissa paluumuuttaja tarkoittaa Suomeen muuttavaa henkilöä, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen (entinen Suomen kansalainen, syntyperäisen Suomen kansalaisen jälkeläinen, muu suomalainen syntyperä kuten inkerinsuomalainen).

Perheenkokoaja

Suomessa oleskeleva henkilö, jonka perheenjäsen hakee oleskelulupaa Suomeen perhesiteen perusteella muuttaakseen perheenkokoajan luokse.

Pysyvä oleskelulupa

Oleskelulupa, jonka voimassaoloaika ei ole rajoitettu. Lupa myönnetään toistaiseksi eikä sitä tarvitse uusida. Pysyvään oleskelulupa merkitään kirjaintunnuksella P.

Schengen-alue

Schengenin säännöstöä soveltavien valtioiden alue. Schengen-alueeseen kuuluvat Alankomaat, Belgia, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Unkari ja Viro.

Säilöönotto

Turvavainotus, valvontakeino. Ulkomaalainen voidaan ottaa säilöön esimerkiksi silloin, jos on odotettavissa, että hän piiloutuu välttyäkseen käännytämislaita tai maasta karkottamiselta. Turvapaikanhakija voidaan ottaa säilöön, jos säilöönotto on tarpeellinen epäselvän henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Tilapäinen oleskelulupa

Määräaikainen oleskelulupa. Lupa myönnetään ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena ei ole jäädä Suomeen pysyvästi. Lupa on uusittava ennen sen vanhenemista. Tilapäiseen oleskelulupa merkitään kirjaintunnuksella B.

Toimeentuloedellytykset

Oleskeluluvan myöntäminen useimmiten edellyttää, että henkilön toimeentulo on turvattu. Turvattu toimeentulo tarkoittaa, että henkilöllä on oltava riittävät varat itsensä ja perheensä elämiseen Suomessa. Poikke-

uksena ovat suomalaista syntyperää olevat ja heidän perheenjäsenensä sekä kansainvälistä suojelua saavat ja heidän ennen maahantuloa muodostettujen perheidensä jäsenet. Varat voi saada esimerkiksi palkasta, yritystuloista, varallisuudesta tai eläkkeestä. Toimeentulo lasketaan nettotuloista eli tuloista, jotka jäävät verotuksen ja työnantajan ja työntekijän eläke- ja vakuutusmaksujen jälkeen.

Toissijainen suojelu

Oleskeluluvan peruste. Oleskelulupa myönnetään toissijaisen suojelun perusteella, kun turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty mutta hakijaa uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus. Lupa voidaan myöntää myös, jos on ilmeistä, että hakija ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa joutumatta vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan siellä vallitsevan aseellisen selkkauksen vuoksi.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskelu oikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle annetaan turvapaikka.

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Vapaaehtoinen paluu
Käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä, jossa ei määrätä maahantulokieltoa, määrätään vähintään seitsemän ja enintään kolmenkymmenen päivän aika, jonka kuluessa kolmannen maan kansalainen voi poistua maasta vapaaehtoisesti.

Vastaanottokeskus

Paikka, johon kansainvälistä suojelua hakevat ja tilapäistä suojelua saavat majoitetaan ja joka järjestää heidän vastaanottopalvelunsa. Lapsille tarkoitettujen ryhmäkodit ja tukiasunnot ovat myös vastaanottokeskuksia.

Sanaston lähteet:

www.migri.fi ja *www.kotouttaminen.fi
sekä ”oma määritelmä.